

Р. В. Стойловський

старший викладач кафедри адміністративного та господарського права

ДЕЯКІ ПІДСТАВИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ДІЯНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАЛИШЕННЯМ У НЕБЕЗПЕЦІ

Принцип взаємодопомоги вже багато століть закріплений в системі правил людського існування, що, безперечно, підтверджує його найважливіше значення для суспільства. З позиції етики завжди вітався прояв уваги до проблем оточуючих як до близьких, так і до зовсім сторонніх людей, незалежно від обстановки і різниці в їх соціальному статусі, а пожертвування собою заради порятунку інших розглядалося як героїчний вчинок і ставилося в приклад усім громадянам та наступним поколінням.

Враховуючи місце і роль взаємодопомоги серед відносин, які забезпечують нормальний розвиток і функціонування суспільства, в цілому вона повинна бути за межами права. Однак найбільш небезпечні форми ігнорування її повинні бути врегульовані нормами права, котрі, як відомо, виступають най-

більш дієвим засобом управління життєдіяльністю суспільства, упорядкування його внутрішніх зв'язків і захисту соціально значущих благ та інтересів його членів. Тому в правовому аспекті треба більше конкретизувати відносини, що підлягають регламентації, ніж інші соціальні регулятори, так як покладання обов'язків на осіб і встановлення відповідальності за їх невиконання тягне за собою настання певних несприятливих наслідків [1, с. 35].

В юридичному сенсі до сфери взаємодопомоги доцільно відносити тільки ті, що пов'язані з наявністю труднощів певного роду, які стосуються не всіх, а тільки життєво важливих інтересів людини, коли питання ставиться не про якийсь високий рівень її існування, а про сам факт існування і стосується в першу чергу її життя та здоров'я. В інших випадках вчинення названих дій слід визнавати приватною справою кожного, залежно від його індивідуального бажання, і оцінювати це лише з моральної позиції.

Справа в тому, що зобов'язання особи надавати допомогу іншій людині, яка потрапила у скрутне становище без її безпосередньої участі і не з її вини, тобто самостійно або з волі випадку, вступає в протиріччя з особистими інтересами допомагаючого, якому доводиться жертвувати ними заради інтересів іншої особи. Тим не менш головним принципом права в демократичному суспільстві, який на даний момент закріплений в законодавстві практично всіх країн, є визнання прав і свобод людини найвищою цінністю держави [2, с. 126].

На наш погляд, доцільно виділити такі підстави встановлення юридичних обов'язків і обмежень у сфері відносин взаємодопомоги: перебування людини в ситуації, яка загрожує її життю і здоров'ю; критичний характер ситуації, наявність неминучої загрози заподіяння суттєвої шкоди; особа не здатна або не має можливості самостійно запобігти настанню наслідків, у зв'язку з цим допомога ззовні носить необхідний характер.

Розглядаючи відносини взаємодопомоги в кримінально-правовому аспекті, необхідно загострити увагу на ряді обставин. Сфера його регулювання передбачає більш серйозний вид відповідальності, пов'язаний із застосуванням набагато більш суворих заходів державного примусу до порушника [3, с. 41].

По-перше, зазначені відносини не встановлюються як самостійний об'єкт злочину ні в одному зі складів діянь, закріплених в особливій частині КК України. Це цілком можна пояснити, оскільки в загальному вигляді вони більшою мірою відносяться до моральної і етичної сторони життя суспільства.

По-друге, враховуючи серйозність відповідальності, з одного боку, обов'язок надання допомоги іншим людям повинен мати більш високий ступінь необхідності, що означає наявність, перш за все, набагато більш значної за своїм характером загрози. Вона повинна нести в собі небезпеку фізичному існуванню людини і торкатись найвищих соціальних благ — це її життя та здоров'я.

Підводячи підсумок, зазначимо, що не всі відносини взаємодопомоги можуть бути взяті під охорону кримінального закону, а лише ті, які мають певні ознаки. Цими ознаками є: безпосередній конструктивний зв'язок з конкретним видом суспільних відносин, сформованих з приводу основних благ та інтересів особистості, суспільства і держави; наявність стану, що загрожує життю чи здоров'ю людини, яка потребує допомоги; наявність встановленого законом обов'язку піклуватися про іншу людину, яка впливає з соціально-публічних відносин, родинних зв'язків або особистої близькості.

Отож криміналізація суспільно небезпечних діянь, пов'язаних з залишенням в небезпеці соціально обумовлена і, більше того, необхідна. Встановлення кримінальної відповідальності за таке діяння не тільки виступає важливим регулятором поведінки людей, що переслідують мету нормального розвитку та існування суспільства, але й має величезний виховний та моральний вплив, спрямований на вдосконалення особистості.

Література

1. Нерсесянц В. С. Право в системе социальной регуляции [Текст] / В. С. Нерсесянц. — М. : Наука, 1986. — 64 с.
2. Лукашук И. И. Взаимодействие международного и внутригосударственного права в условиях глобализации [Текст] / И. И. Лукашук // Журнал российского права. — 2002. — № 3. — С. 165–169.
3. Горелик И. И. Ответственность за оставление в опасности по советскому уголовному праву [Текст] / И. И. Горелик. — М. : Государственное издательство юридической литературы, 1960. — 72 с.